

В.С.Хільчевська, Ю.М.Нечитайло, Н.І.Ковтюк, Т.В.Сорокман

ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕСТУ АЙЗЕНКА ДЛЯ ОЦІНКИ НЕРВОВО-ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРЕСИНГУ

Кафедра дитячих хвороб №2 (зав. - доц. Ю.М.Нечитайло)
Буковинської державної медичної академії

Ключові слова: нервово-психічний розвиток, діти, екологія, надійність, валідність.

Резюме. У роботі проведено вивчення психометричного профілю за допомогою тесту Айзенка в групі школярів 14–15 років (150 дітей). Показник надійності методики за повторним опитуванням коливався в межах від 96,4% до 98,5%, відмічена стабільна валідність тесту. Завдяки його достатній надійності та валідності він може застосовуватись при порівняльних дослідженнях, в тому числі в умовах екологічного пресингу.

Вступ. Серед критеріїв здоров'я дітей і підлітків особливе місце займають показники їх нервово-психічного розвитку. Сучасні школярі знаходяться у стані постійного нервового напруження. Цьому сприяють бурхлива перебудова організму і нервової системи, підвищена чутливість до негативних випадів, зауважень, проблеми у стосунках з однолітками, психологічний пресинг несприятливого екологічного оточення. Для застосування психометричних методик у екологічних дослідженнях спочатку слід впевнитись у їх надійності та валідності, придатності для такого виду аналізу [4]. На першому етапі ми вивчали можливість застосування з цією метою тесту Айзенка. Досвід його використання у дітей різного віку в нашій країні не такий вже й великий, а перевірка його психометричної надійності та валідності майже не проводилася. Ось чому ми вирішили визначити його адаптованість до наших умов.

Мета дослідження. Визначити адаптованість тесту Айзенка до застосування у школярів сучасного покоління в наших умовах.

Матеріал і методи. В дослідженні брали участь 150 школярів м.Чернівці віком 14-15 років, які проживали в умовах слабого, але тривалого забруднення повітря [1]. Тест Айзенка використовувався нами для виявлення та виміру таких рис характеру особистості, як екстраверсія і нейротизм. Кількісні значення цих показників наводяться у балах (від 0 до 22) [2]. Для визначення його валідності та надійності використовувалися методики: повторного опитування (тест-ретест), визначення специфічності та чутливості, розрахунку показників узгодженості каппа (κ) Коена [3] та коефіцієнта кореляції Спірмена (r). Для порівняння, в якості “золотого стандарту”, використовувалася методика оцінки процесів збудження та гальмування за І.П.Павловим, добре відпрацьована в нашій країні.

Результати досліджень та їх обговорення. В обстеженій групі школярів відмічено переважання екстраверсії та нейротизму над інтроверсією та емоційною лабільністю (табл. 1).

**Сформованість індивідуальних характерологічних ознак школярів
за тестом Айзенка (у %)**

Вираженість Ознаки	Дівчата				Юнаки			
	Екстра	Інтра	Нейр.	Ст.	Екстра	Інтра	Нейр.	Ст.
Середній рівень	45	14	30	23	56	7	33	37
Високий рівень	15	7	34	7	30	4	4	13
Проміжний тип	19		6		3		13	

Примітка. Екстра - екстраверсія, Нейр. - нейротизм (емоційна лабільність),
Інтра - інтроверсія, Ст. - сталість (емоційна стабільність).

Найбільш типовим для сучасних підлітків є середній рівень екстраверсії ($14,7 \pm 0,5$ бала), що відповідає помірній товариськості, достатній пристосованості до умов навколишнього середовища, в першу чергу до соціальних умов життя, відкритості і безпосередності у спілкуванні і почуттях. Рівень екстраверсії у юнаків вищий, ніж у дівчат (юнаки – $15,6 \pm 0,4$ бала; дівчата - $13,4 \pm 0,6$ бала). Дівчата-підлітки пубертатного періоду більш стримані, зафіксовані на явищах власного внутрішнього світу, їм у більшій мірі властивий нахил до самоаналізу і самоконтролю.

Результати вивчення показників нейротизму свідчать, що його висхідний рівень знаходиться на межі середніх та високих величин. Причому дівчата виявляють рівень нейротизму значно вищий, порівняно з їх однолітками-юнаками (дівчата – $14,2 \pm 0,5$ бала; юнаки – $11,8 \pm 0,6$ бала), вони емоційніші за своєю психічною структурою.

Вимальовується група підлітків з чіткістю і вираженістю типологічних рис особистості. Серед обстежених школярів ми знайшли всі яскраво виявлені типи: крайні екстраверти ($18,2 \pm 0,6$ бала) складають 12 %, крайніх інтровертів ($5,3 \pm 0,4$ бала) всього 4%. Кожен четвертий підліток належить до групи з надмірною емоційною лабільністю ($19,6 \pm 0,3$ бала). Такий же відсоток і емоційно стабільних ($6,2 \pm 0,5$ бала) дітей – 24%, серед яких переважають юнаки. Проміжні типи (12,0 бал.) склали за шкалами екстраверсії та нейротизму відповідно 13% і 8%. Отримані результати перевірені на надійність в тих самих групах методом “тест-ретест” (табл. 2).

Різниця між показниками не перевищує 0,4 бала за кожним параметром, співпадання результатів тестування перевищує 95%, що вказує на достатню статистичну надійність. Завдяки їх стабільності цю методику можна використовувати у дослідженнях порівняльного типу [4].

Таблиця 2

**Результати визначення надійності тесту Айзенка (у балах) за методикою
повторного опитування**

Шкала	Показники		
	Тест	Ретест	% збігу
Екстраверсія	14,5	14,7	98,5 %
Нейротизм	13,3	12,9	96,7 %
Неправда	2,8	2,7	96,4 %

Більш складні методики верифікації також дали задовільні результати (табл.3). Показники корелятивної надійності мають вірогідні результати, з досить високим, як для психометричних вимірів, рівнем узгодження за

показником k . Вивчені ознаки також відрізняються достатньо високим рівнем валідності та стабільністю результатів.

Таблиця 3

Результати визначення надійності та валідності тесту Айзенка

Ознака	Надійність		Валідність	
	Кореляція (r)	Узгодження (k)	Чутливість	Специфічність
Чутливість ц.н.с.	0,39 ($p < 0,01$)	0,57	0,77	0,62
Емоційна лабільність	0,25 ($p < 0,01$)	0,47	0,73	0,52
Нервозність	0,38 ($p < 0,01$)	0,67	0,75	0,63

Висновки. Застосування тесту Айзенка дає можливість сформувати популяційний психометричний профіль за такими показниками, як чутливість нервової системи (з боку нижніх порогів), емоційна лабільність (реактивність), нервозність. Завдяки його достатній надійності та валідності він може використовуватись при порівняльних дослідженнях, в тому числі в умовах екологічного пресингу.

Література. 1. *Нечитайло Ю.М.* Поллютанти атмосферного повітря та їх вплив на дихальну систему дітей // Український пульмонологічний журнал. - 1998. - №1. - С.42-44. 2. *Рибалка В.В.* Визначення якостей особистості учнів за допомогою особистісного оцінювальника. Методичні матеріали для шкільного психолога // Під ред. Панка В.Г. - К.: Ін-т психології АПН України, 1992, №1. - С. 38-51. 3. *Cohen J.* A coefficient of agreement for nominal scales // Educ Psychol Meas. - 1960, v.20. - P.37-46. 4. *Takeuchi M; Yoshino A; Kato M; Ono Y; Kitamura T.* Reliability and validity of the Japanese version of the Tridimensional Personality Questionnaire among university students // Compr Psychiatry. - 1993, v.34. - P.273-279.

THE USE OF EYSENCK TEST FOR EVALUATION OF
NEUROPSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT OF SCHOOL-AGE
CHILDREN UNDER ENVIRONMENTAL PRESSURE

V.S.Khilchevska, Yu.M.Nechytailo, N.I.Kovtiuk, T.V.Sorokman

Abstract. The psychometric profile was studied in this research by means of the Eysenck test in a group of schoolchildren aged 14-15 years (150 children). The index of reliability of the technique on repeated questioning fluctuated within the limits from 96,4% to 98,5%, stable validity of the test is marked. Due to its sufficient reliability and validity it can be used in comparative investigations, under conditions of ecologic pressing.

Key words: neuro-psychological development, children, environment, reliability, validity.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)